

RAPPORT 403

Archeologienota Rijkhoven,
Alden Biesen, Kastanjedreef

Heraanleg van een dreef

Deel 2: Programma van maatregelen

Inge Van de Staey & Elke Wesemael
April 2017

INLEIDING	2
DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN	3
Hoofdstuk 1. Bureauonderzoek	3
1 Beschrijvend gedeelte	3
1.1 Administratieve gegevens	3
1.2 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden	5
1.3 Beschrijving van de geplande bodemingrepen	5
1.4 Werkwijze, verloop en actoren	7
2. Assessment	9
2.1 (Historische) situering van het onderzoeksgebied	9
2.2 Impact van de bodemingrepen	10
2.3 Onderzoeksvragen	10
2.4 Datering en interpretatie	11
3. Samenvatting	12
DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN	13
1. Gemotiveerd advies	13
1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek	13
1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied	13
1.3 Impact van de geplande bodemingrepen	13
BIBLIOGRAFIE	
BIJLAGEN	
Bijlage 1: Kadasterplan	
Bijlage 2: Afbeeldingen- en plannenlijst	
Bijlage 3: Inplantingsplan	
Bijlage 4: Fotografisch verslag	
Bijlage 5: Profieldoorsnede	

INLEIDING

De initiatiefnemer plant op een ca. 6900 m² groot terrein aan de Kastanjedreef te Alden Biesen (Rijkhoven, Bilzen, prov. Limburg) de heraanleg van een dreef.

Gezien voor de realisatie van dit project een stedenbouwkundige vergunning vereist is, bodemingrepen uitgevoerd worden, het terrein niet volledig in een gebied ligt waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, het terrein niet binnen een gabarit van een bestaande lijninfrastructuur valt, niet in een beschermde archeologische site of vastgestelde archeologische zone ligt, het perceelsoppervlak groter is dan 3000 m², de bodemingreep groter is dan 1000 m² en de aanvrager publiekrechtelijk is, is het toevoegen van een bekrachtigde archeologienota aan de vergunningsaanvraag verplicht.¹

Een archeologienota is een document dat opgemaakt wordt op basis van een archeologisch vooronderzoek en dat niet alleen administratieve gegevens van het onderzoeksgebied bevat, maar ook een verslag van de resultaten van het uitgevoerde vooronderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.² Het doel van het archeologisch vooronderzoek bestaat in het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische site in een onderzoeksgebied en indien deze aanwezig is te bepalen wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van de bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek.³

De *Code van Goede Praktijk* versie 2.0 voorziet in de opmaak van een '*archeologienota met beperkte samenstelling*' indien de confrontatie tussen de toekomstige werken en één doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader aantoont dat:

- 1° met aantoonbare zekerheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is op het onderzochte terrein, of;
- 2° de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologische erfgoed, of;
- 3° verder onderzoek van het terrein in het kader van de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid niet zou leiden tot nuttige kenniswinst.

Vermits de confrontatie van de uitgevoerde werken en de historische situering aantoonde dat de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het eventueel archeologische erfgoed, werd enkel een bureauonderzoek met beperkte samenstelling uitgevoerd (Deel 1) en werd geen *Programma van Maatregelen* opgemaakt. Het gemotiveerd advies hiervoor wordt beschreven in Deel 2.

¹ Zie hiervoor de beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek bij het aanvragen of verlenen van vergunningen. https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf

² Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen (CGP)(2015), p. 15.

³ CGP 2016, p. 27.

DEEL 1. VERSLAG VAN RESULTATEN

Hoofdstuk 1. Bureauonderzoek

1 Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

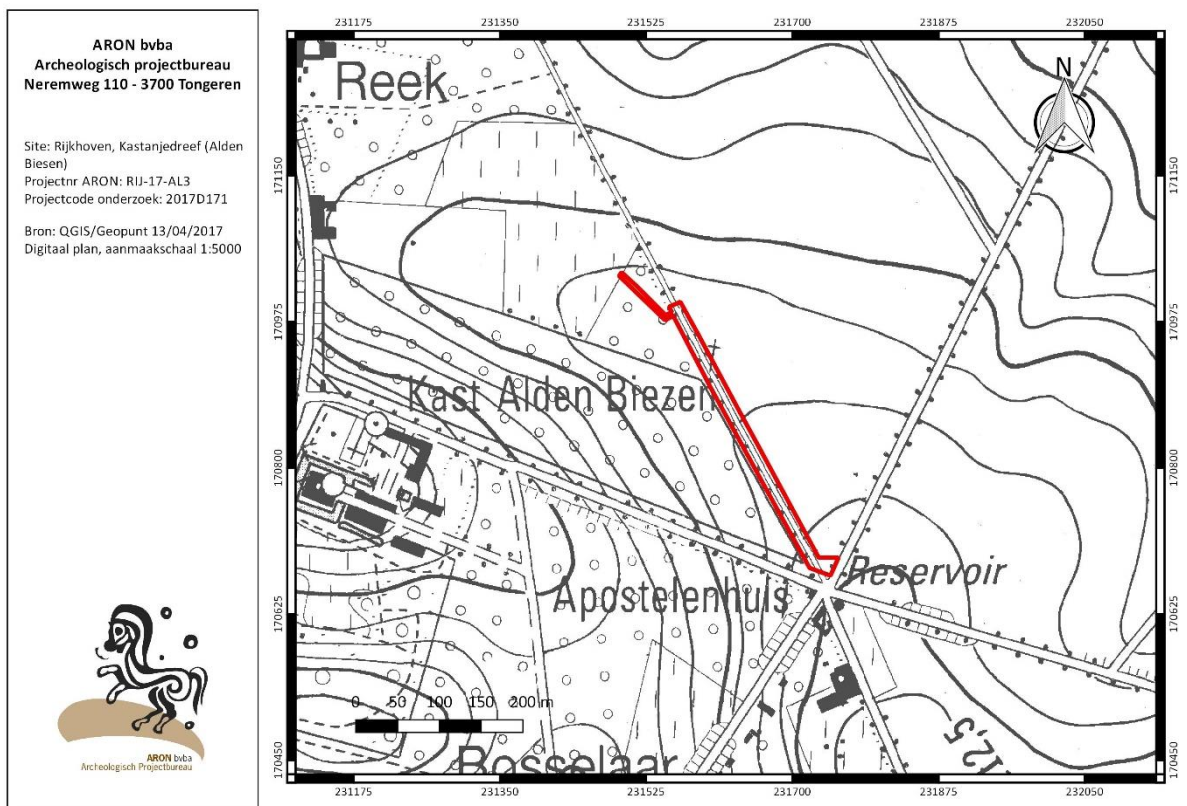
Projectcode	2017D171	
Naam en erkenningsnummer Archeoloog	Inge Van de Staey OE/ERK/Archeoloog/2015/000887	
Rechtspersoon	ARON bvba Archeologisch Projectbureau, Neremweg 110, 3700 Tongeren OE/ERK/Archeoloog/2015/00006	
Andere actoren en specialisten binnen het project	Functie	Naam
	Projectleiding	Elke Wesemael
Extern wetenschappelijk advies	Nvt.	Nvt.
Locatiegegevens	Bilzen, Rijkhoven, Alden Biesen, Kastanjedreef, Steeliependreef	
Oppervlakte	Het totale projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 6900 m ² , de zone waar de bodemingrepen plaatsvinden heeft een oppervlakte van ca. 1380m ² .	
Bounding box coördinaten	xMin,yMin 231492.56,170671.03 : xMax,yMax 231755.10,171034.23	
Kadasternummers	Bilzen, 12de afdeling, sectie A, openbaar domein en perceel 369A (deel).	
Thesaurusthermen ⁴	Bureauonderzoek, Alden Biesen, Kastanjedreef	
Overzichtsplan verstoringen	<i>Zie Afb. 4: Kleurenorthofoto.</i> ⁵	

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus>

⁵ Een KLIP-plan werd niet aangevraagd.

Afb. 1: Kadastraal plan met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood en de zone waar de bodemingrepen zullen plaatsvinden in het blauw.

Afb. 2: Uittreksel uit de topografische kaart met afbakening van het onderzoeksterrein in het rood.

1. 2 Onderzoeksvragen en randvoorwaarden

Volgende onderzoeksvraag zal tijdens het bureauonderzoek behandeld worden:

-Welk doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader leidt tot de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling? Beschrijf dit aspect.

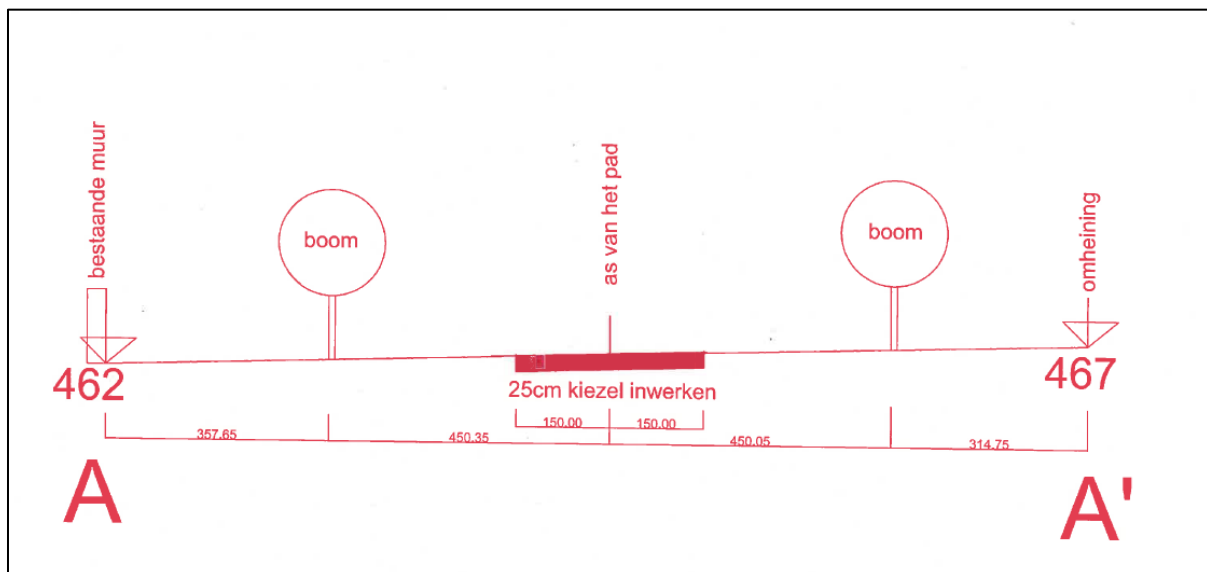
Randvoorwaarden:

Vermits verwacht wordt dat aan de voorwaarden voor de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling voldaan zal worden, werd de archeologienota volgens dit traject opgemaakt.

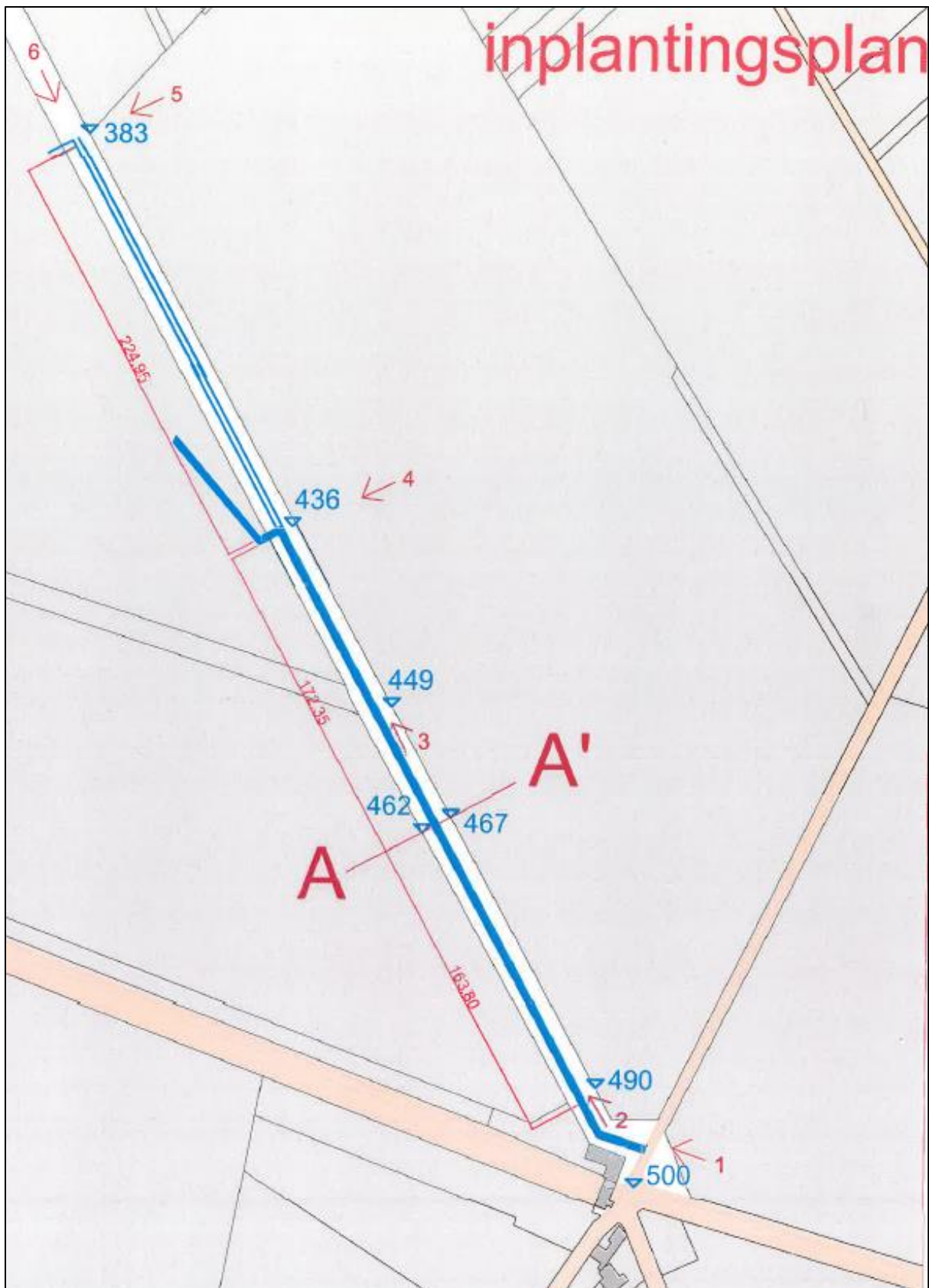
1. 3 Beschrijving van de geplande bodemingrepen

De initiatiefnemer plant over een tracé van 460 m de aanleg van een skeletverharding in de Steeliependreef (voorheen de Kastanjedreef) en de achterliggende weide (Afb. 4 en BIJLAGE 3). Skeletbodems zijn een compromismateriaal om wortelgroei toe te laten onder verharding. Afhankelijk van de gebruikte materialen en de verdichtingsgraad laten deze ook een zwaardere belasting van de verharding toe zonder nazakking.

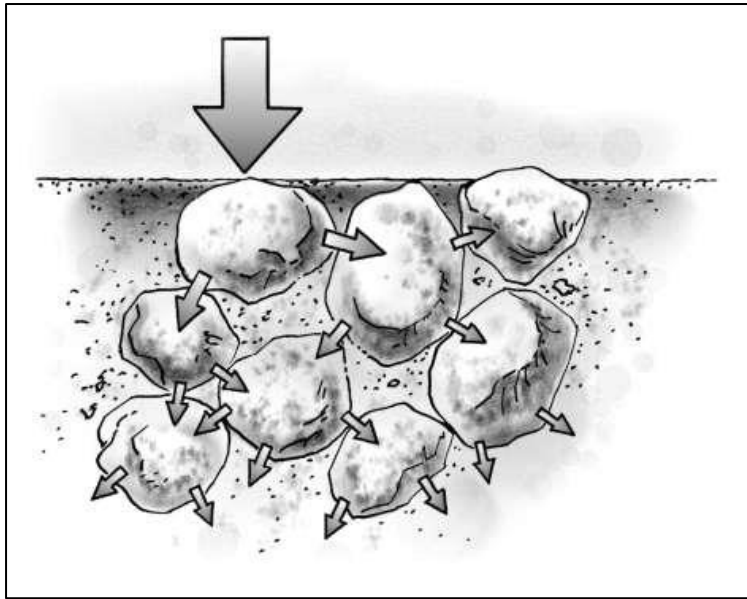
Over een breedte van 3 m wordt kiezel ingewerkt in de teelaarde, die voor de draagkracht zal zorgen. In de resterende teelaardeholtes kan de vegetatie wortelen. De skeletverharding heeft een totale dikte van 25 cm en wordt samengesteld uit een onderlaag met een minimale dikte van 15 cm en een afwerklaag van minimaal 10 cm. De onderlagen en de afwerklaag bestaan uit een homogeen mengsel van kiezel en teelaarde (Afb. 3 en Afb.5, BIJLAGE 5).

Afb. 3: Ontwerpplan profiel (Bron: Stad Bilzen, digitaal plan, dd 17/02/2017, aanmaakschaal 1/7500, 2017D171).

Afb. 4: Inplantingsplan met de heranleg van de dreef (volle blauwe lijn) (Bron: Stad Bilzen, digitaal plan, dd 17/02/2017, aanmaakschaal 1/2500, 2017D171).

Afb. 5: Aanleg skeletverharding (Bron: Beschrijvende meetstaat).

1.4 Werkwijze, verloop en actoren

Gezien het bureauonderzoek betrekking heeft op een gebied waarvan de bodemingrepen geen afgraving maar enkel een verstoring van de teelaarde inhouden, diende bijzondere aandacht besteed te worden aan de confrontatie van de toekomstige werken met de historische situering om na te gaan of een doorslaggevend aspect kan leiden tot een archeologienota met beperkte samenstelling. Uit deze confrontatie bleek dat de toekomstige werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring zullen veroorzaken aan het aanwezige bodemarchief en dat dus effectief een archeologienota met beperkte samenstelling opgemaakt kon worden (CGP 12.5.3.3.).

De topografische kaart en kadasterkaart werd in het kader van dit vooronderzoek geraadpleegd en weergegeven. De meest recente kleurenorthofoto wordt eveneens weergegeven. Andere kaarten werden omwille van het gevolgde traject (Archeologienota met beperkte samenstelling) niet getoond. Ze bleken immers geen aanvullende informatie te bieden.

Ter aanvulling werd het historisch verleden van het studiegebied onderzocht. Specifiek archiefonderzoek werd niet uitgevoerd vermits het terrein in het verleden niet dicht bebouwd was. Volgende kaarten werden via de website *geopunt.be* geraadpleegd: de *Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden*, opgemaakt op initiatief van Graaf de Ferraris (1771-1778), de *Atlas der Buurtwegen* (1842) en de *Vandermaelenkaart* (1846-1854). Vanwege het gevolgde traject, i.e. de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling, wordt in het kader van dit onderzoek enkel de Ferrariskaart afgebeeld. De andere kaarten worden niet weergegeven in het bureauonderzoek.

Om een inzicht te bekomen in de reeds gekende archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied en zijn directe omgeving werd ook de Centrale Archeologische Inventaris geraadpleegd.⁶ Deze online inventaris, opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid, biedt een overzicht van alle tot nu toe gekende archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Via het Geoportaal van Onroerend Erfgoed werd eveneens de inventaris van de beschermde archeologische sites, de inventaris van vastgestelde archeologische zones en de inventaris van gebieden waar geen archeologie te verwachten valt, geraadpleegd. Geen van deze kaarten worden in dit bureauonderzoek weergegeven vermits ze niet relevant zijn in het gevolgde traject.

Een visuele terreininspectie werd niet uitgevoerd. Via de orthofoto's en het fotoverslag dat door de initiatiefnemer werd aangeleverd kon namelijk een beeld bekomen worden van de huidige inrichting en de gaafheid van het onderzoeksgebied.

⁶ <https://geo.onroerenderfgoed.be/> en <http://cai.onroerenderfgoed.be/>

De ligging van ondergrondse kabels en leidingen werd niet opgevraagd via *KLIP*. De initiatiefnemer bezorgde de tot nu gekende informatie over het plangebied.

Het bureauonderzoek werd uitgevoerd door *Inge Van de Staey* van het archeologisch projectbureau *Aron bvba*.

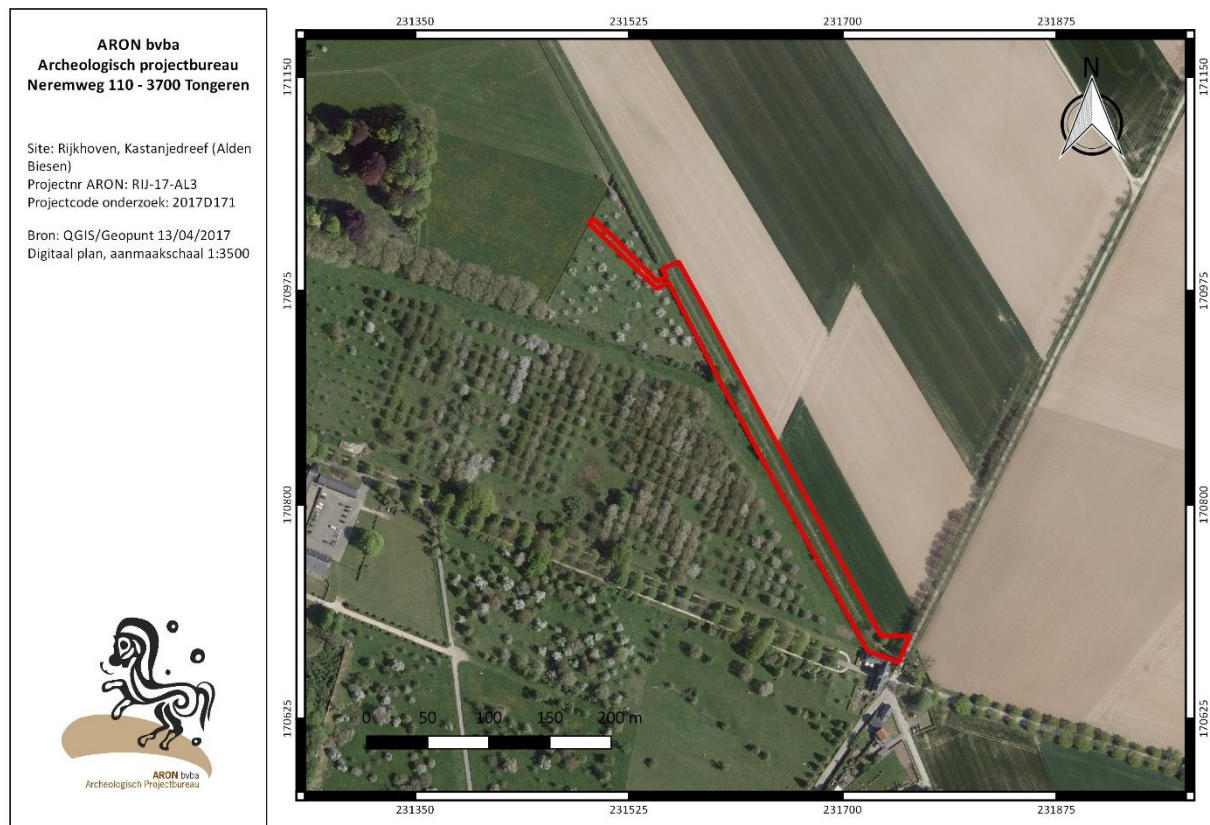
2. Assessment

2.1 (Historische) situering van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein is gelegen aan de Landcommanderij van Alden Biesen in Rijkhoven (Bilzen) en bevindt zich over een lengte van 460 m ter hoogte van de Steeliependreef (de voormalige Kastanjedreef). Deze dreef situeert zich tussen de Maastrichterallee en de Notendreef, die een kruispunt vormen met de Frans Vangronsvelddreef en Bosselaar.

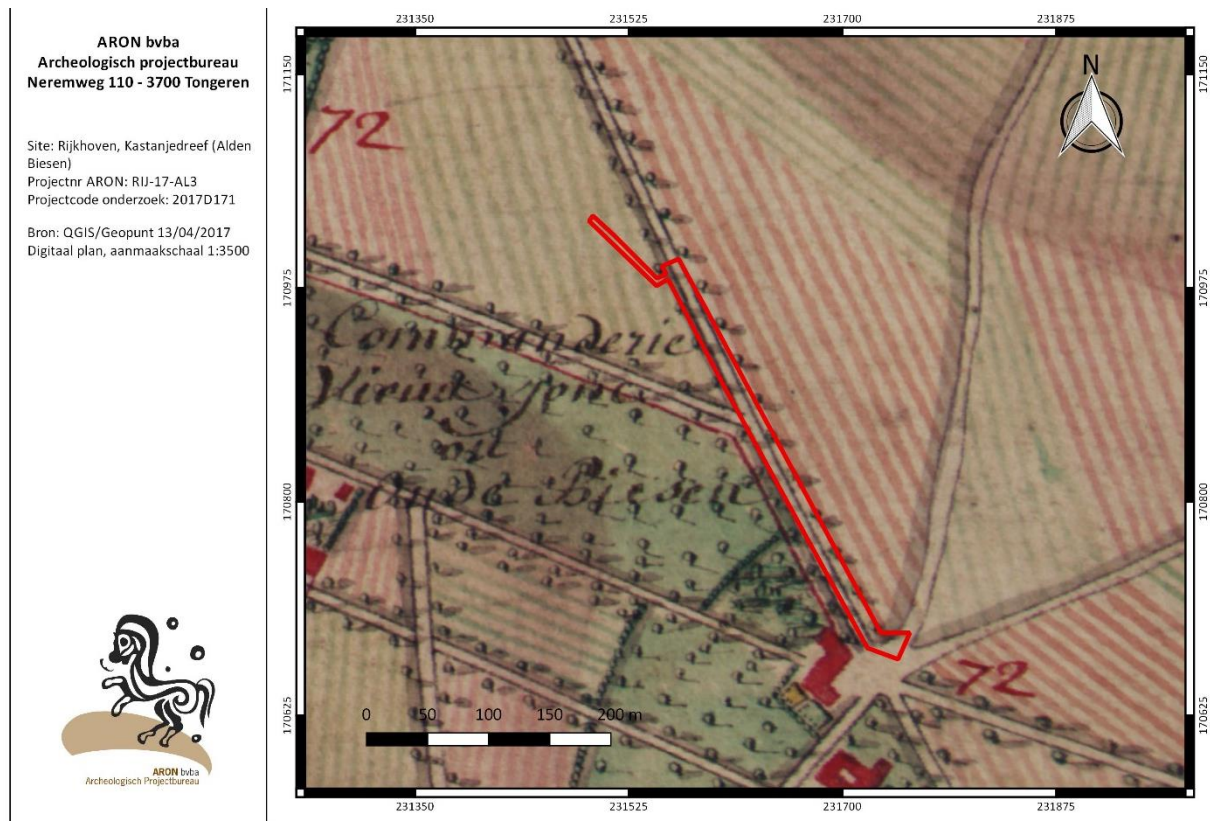
Het terrein, dat een oppervlakte heeft van ca. 6900 m², is kadastraal gekend als Bilzen, 12de afdeling, sectie A, openbaar domein en perceel 369A (deel).

De Landcommanderij van Alden Biesen – die dd. 15/09/1942 als monument werd beschermd met uitbreiding van de tuinen, voorpleinen, park en omgeving (dd. 15/07/1996) – begrensd het terrein in het westen. Op basis van de orthofoto (Afb. 6) en het fotografisch verslag (*BIJLAGE 4*) wordt een beeld geschetst van de huidige situatie. Het merendeel van het onderzoekstraject maakt deel uit van een bestaande dreef waarin enkele veeroosters werden aangelegd. In het noordwesten (thv perceel 369A) wordt het onderzoeksterrein door een boomgaard ingenomen.

Afb. 6: Kleurenorthofoto met aanduiding van het onderzoeksterrein (rood).

Het terrein is op de Ferrariskaart (Afb. 7) duidelijk zichtbaar als een met bomen omzoomde dreef langs de landcommanderij. De noordwestelijke zone, ter hoogte van de huidige boomgaard, wordt op deze kaart als landbouwgrond aangeduid.

Afb. 7: Detail uit de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld door Graaf de Ferraris (1771-1778) met situering van het onderzoeksterrein (rood)

2.2 Impact van de bodemingrepen

De initiatiefnemer plant over een tracé van 460 m de aanleg van een skeletverharding. Hiervoor is geen afgraving voorzien maar wordt over een breedte van 3 m kiezel ingewerkt in de bovenste 25 cm van de teelaarde.

Het tracé wordt over een afstand van 375 m op de bestaande dreef ingepland. Slechts in een zone van 85 m wordt, doorheen een boomgaard, een nieuw tracé aangelegd. Dit deel van het onderzoeksterrein wordt op de Ferrariskaart evenwel als akkergrond aangeduid, waardoor in deze zone een teelaardelaag van minstens 30 cm kan vermoed worden.

Op deze manier zullen de geplande werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring veroorzaken aan het al dan niet aanwezige archeologisch erfgoed.

2.3 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvraag werd tijdens het bureauonderzoek behandeld:

-Welk doorslaggevend aspect uit de beschrijving van de landschappelijke ligging van het onderzochte gebied, de historische beschrijving, of de bespreking van het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader leidt tot de opmaak van een archeologienota met beperkte samenstelling? Beschrijf dit aspect.

De initiatiefnemer plant over een tracé van 460 m de aanleg van een skeletverharding. Hiervoor is geen afgraving voorzien. Wel wordt over een breedte van 3 m kiezel ingewerkt in de bovenste 25 cm van de teelaarde.

Het feit dat deze werken enkel een verstoring van de teelaardelaag tot gevolg hebben, maakt dat voldaan is aan minstens één van de mogelijke doorslaggevende aspecten die het mogelijk maken om een nota met beperkte samenstelling op te stellen waarbij geen verdere maatregelen nodig zijn.

2.4 Datering en interpretatie

Het merendeel van het onderzoekstracé (375m) was en is tot op heden in gebruik als dreef die ten oosten van de landcommanderij van Alden Biesen loopt. Slechts een klein gedeelte (85 m) wordt ingenomen door een boomgaard. Op de historische kaarten wordt dit deel als landbouwgrond aangeduid.

3. Samenvatting

De initiatiefnemer plant aan de Kastanjedreef te Rijkhoven (Bilzen, prov. Limburg) de heraanleg van een dreef.

Het onderzoeksterrein is gelegen aan de Landcommanderij van Alden Biesen en bevindt zich over een lengte van 460 m ter hoogte van de Steeliependreef (de voormalige Kastanjedreef). Deze dreef situeert zich tussen de Maastrichterallee en de Notendreef.

Het terrein, dat een oppervlakte heeft van ca. 6900 m², is kadastraal gekend als Bilzen, 12de afdeling, sectie A, openbaar domein en perceel 369A (deel).

Uit de korte bespreking van het onderzochte gebied in zijn historische kader en het feit dat werken enkel een verstoring van de teelaardelaag tot gevolg hebben, maakt dat voldaan is aan minstens één van de mogelijke doorslaggevende aspecten die het mogelijk maken om een nota met beperkte samenstelling op te stellen waarbij geen verdere maatregelen nodig zijn. De geplande werken zullen met aantoonbare zekerheid geen verstoring veroorzaken aan het al dan niet aanwezige archeologisch erfgoed.

Bijgevolg werd dan ook een archeologienota met beperkte samenstelling opgemaakt en wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

DEEL 2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

1. Gemotiveerd advies

1.1 Volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Tot op heden kon het volledige vooronderzoek plaatsvinden dat nodig is om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed, de waarde daarvan en de omgang hiermee, overeenkomstig de criteria uit hoofdstuk 5.2 en 5.3 uit de *Code van Goede Praktijk* (2016).

1.2 Duiding en waardering van de archeologie in het projectgebied

Hoewel op basis van het voorliggende onderzoek de afwezigheid van archeologisch erfgoed op het terrein niet kan gestaafd kan worden, maakt het feit dat de historische en huidige ingebruikname van het terrein als dreef én de aanwezigheid van landbouwgrond ter hoogte van de huidige boomgaard, dat de bodemingrepen met aantoonbare zekerheid geen verstoring veroorzaken aan het al dan niet aanwezige archeologisch erfgoed.

1.3 Impact van de geplande bodemingrepen

Op basis van de omschrijving van de geplande bodemingrepen in *deel 1: Verslag van de resultaten, 1. Beschrijvend gedeelte, 1.3 Beschrijving van de geplande bodemingrepen* kan de impact van deze bodemingrepen op het mogelijk aanwezige archeologisch erfgoed bepaald worden.

De initiatiefnemer plant over een tracé van 460 m de aanleg van een skeletverharding. Hiervoor is geen afgraving voorzien maar wordt over een breedte van 3 m kiezel ingewerkt in de bovenste 25 cm van de teelaarde.

Het tracé wordt over een afstand van 375 m op de bestaande dreef ingepland. Slechts in een zone van 85 m wordt, doorheen een boomgaard, een nieuw tracé aangelegd. Dit deel van het onderzoeksterrein wordt op de Ferrariskaart evenwel als akkergrond aangeduid, waardoor in deze zone een laag teelaarde van minstens 30 cm kan vermoed worden.

Op deze manier zullen de geplande werken met aantoonbare zekerheid geen verstoring veroorzaken aan het al dan niet aanwezige archeologisch erfgoed.

